

селото, сжщо и за станали пожари, ако авторитѣ на тѣзи престжпления не ббили откривани. Тази солидарна отговорност — емство е била основата на селското самоуправление. Това е взаимопоржчителство — рука или рѣжка. Подобно емство е сжществувало и за жупитѣ — сжщо така фактически юридически лица.

Самоуправлението било запазено всрѣдъ българскитѣ славяни и презъ време на византийското владичество, макаръ стѣснявано и съвсемъ ограничавано. Още повече било запазено то на широка основа въ време на туурското владичество. Турскитѣ управници не се мѣсили въ вжтрешния жживотъ на българската кжща, община, черква.

На общината е била предоставена отъ старинната традиция пълна свобода да упражнява за своитѣ членове-домакинства, задруги и лица — сжждъ, управа, пазене на реда, спокойствието и безопасността. Кметоветѣ или кнезоветѣ изпълнявали решенията на общинскитѣ събори или съвети.

Общината сама разхвърляла данѣцитѣ, които била длъжна да плати на „царщината“. Сжщо така тя гледала да се уреди правилно и извършването на падашитѣ ѝ се работи (ангарии).

VI. Черквата.

Положителни сведения за езическия култъ както на българитѣ, така и на славянитѣ, заселени въ Балканския полуостровъ, нѣма или, колкото ги има, сж много малко и противоречиви. Забележено е, че славянитѣ не доживѣли въ развитието на езическия култъ до антропоморфизъмъ, както това е станало въ Елада и Римъ. Славянскитѣ култъ се спрѣлъ на анимизма, боготворене на духове-самодиви, русалки и пр.

Отъ положително известнитѣ божества, почитани отъ езичниците славяни, знаятъ се Перунъ или Сварогъ и Дажбогъ. Специални жреци и храмове не е имало. Службитѣ на култа сж упражнявани отъ домашнитѣ, общинскитѣ и племенитѣ стареи, подъ открито небе, подъ нѣкой джбъ или липа. Имало е жертвоприношения предимно въ житни произведения и жживотни, каквито принасяли на Перуна, този славянски Зевсъ или Юпитеръ.

Християнството направило единъ истински превратъ въ вѣрскитѣ понятия на българскитѣ славяни. Въ България се появява скоро уредена черква съ иерархия и всички обреди на едно богослужение, каквото е било въ Византия. Покръстването на Преславския дворъ е било предхождано много десетки години отъ покръстването на значителенъ брой славянски българи, които така отрано били запознати и съ култа, и съ черковния редъ по византийски типъ. Терминологията на богослужебнитѣ книги, види се, била проявена рано, поне въ главнитѣ си черти. Ето защо славянскитѣ просвѣтителни, творцитѣ на старобългарското писмо Кирилъ и Методий, при своята гениална деятелност успѣли тѣй бърже да създадатъ славянски писменъ богослужебенъ езикъ и на него да преведатъ не само библейски и богослужебни книги, но и „Номоканона на Иоанна Схоластика, рекше Законоуправило“.

Българската духовна иерархия се е уредила още при Бориса и Симеона. Крайно характерно е това, гдето Борисъ не се е задоволилъ съ гръцко духовенство и съ гръцкия езикъ за първитѣ нужди на българската черква. Той се е домогналъ веднага следъ кръщението на Преславския дворъ да има българско национално духовенство, да има богослужебни книги на български езикъ и българската черква да е национална, независима, авто-